

In 1991 the Indian economy faced a severe balance of payments crisis which is otherwise called as **Economic crisis in 1991**. To counter this economic crisis a wide-ranging economic program was launched, not just to restore the balance of payments but to **reform, restructure and modernize** the economy. In this article, we will understand the economic crisis of 1991 that is important for a MPSC aspirant.

1991 मध्ये भारतीय अर्थव्यवस्थेला देय संतुलनाच्या गंभीर संकटाचा सामना करावा लागला ज्याला अन्यथा **1991 चे आर्थिक संकट म्हटले जाते**. या आर्थिक संकटाचा मुकाबला करण्यासाठी, केवळ देयकांचा समतोल पुनर्संचयित करण्यासाठी नव्हे तर **सुधारणा, पुनर्रचना आणि अर्थव्यवस्थेचे आधुनिकीकरण** करण्यासाठी एक व्यापक आर्थिक कार्यक्रम सुरू करण्यात आला. या लेखात आपण 1991 चे आर्थिक संकट समजून घेऊ जे MPSC उमेदवारासाठी महत्त्वाचे आहे.

What was the Economic Crisis of 1991?

- At the time of independence, most of the population was engaged in agriculture as the sole source of livelihood.
- There were problems with the menace of previous policies of the English government such as the zamindari system, etc. Hence, industrial development was given preference during the first and the second five-year plans.
- To **prevent private monopolies, the public sector was given importance**, this led to lavish spending and an economic crisis.
- This coupled with the international events which **increased the price of oil and imports and poor forex reserves** gave way to the crisis of 1991.

1991 चे आर्थिक संकट काय होते?

- स्वातंत्र्याच्या वेळी, बहुतेक लोकसंख्येचा उपजीविकेचा एकमेव स्त्रोत म्हणून शेतीमध्ये गुंतलेली होती.
- इंग्रज सरकारच्या पूर्वीच्या धोरणांच्या धोक्यात जसे की जमीनदारी व्यवस्था इत्यादी समस्या होत्या. त्यामुळे पहिल्या आणि दुसऱ्या पंचवार्षिक योजनांमध्ये औद्योगिक विकासाला प्राधान्य देण्यात आले.
- **खाजगी मक्तेदारी रोखण्यासाठी, सार्वजनिक क्षेत्राला महत्त्व देण्यात आले**, यामुळे प्रचंड खर्च आणि आर्थिक संकट निर्माण झाले.
- याच्या जोडीने आंतरराष्ट्रीय घटनांमुळे **तेलाच्या किमतीत वाढ झाली आणि आयात आणि कमी परकीय चलन गंगाजळी** यांनी 1991 च्या संकटाला मार्ग दिला.

Factors that Led to the Economic Crisis of 1991

- The increase in prices and the **inflation rate** was also increased from 6.7% to 16.7% led to the country's economic position.
- The **fiscal deficit** was increased due to an increase in non-development expenditure, this resulted in a rise in public debt and interest.
- **Interest liabilities** became 36.4% of total government expenditure.
- Decrease in performance and profits of **PSUs**.
- India's **foreign exchange reserves** decreased in 1990-91 and became insufficient to pay for an import bill for 2 weeks.

1991 च्या आर्थिक संकटाला कारणीभूत घटक

- किंमती आणि महागाईचा दर 6.7% वरून 16.7% पर्यंत वाढल्याने देशाची आर्थिक स्थिती सुधारली.
- गैर-विकास खर्चात वाढ झाल्यामुळे **वित्तीय तूट वाढली**, याचा परिणाम सार्वजनिक कर्ज आणि व्याज वाढण्यात झाला.
- एकूण सरकारी खर्चाच्या 36.4% व्याज देय आहेत.
- PSU च्या कामगिरी आणि **नफ्यात घट**.
- 1990-91 मध्ये भारताचा परकीय चलनाचा साठा कमी झाला आणि 2 आठवड्यांसाठी आयात बिल भरण्यासाठी तो अपुरा झाला.

Impact of International Events on the Economic Crisis of 1991

- The **collapse of the Soviet Union** proved that socialism was not suitable as a model to be followed by the Indian economy.
- **Industrial revolution in China** by the introduction of market-friendly reforms by Deng Xiaoping.
- **Gulf war of 1990-91**, led to a rise in petrol prices, this reduced the inflow of foreign currency from Gulf countries which further aggravated the problem.
- To bypass the Balance of Payment (BoP) issues, **India borrowed huge sums from the International Monetary Fund (IMF)**.
- The **Asian financial crisis of 1997-99** impacted the economic growth of the Indian economy.
- Import of technology was restricted and **Foreign Direct Investment (FDI) was discouraged**.

1991 च्या आर्थिक संकटावर आंतरराष्ट्रीय घटनांचा प्रभाव

- **सोव्हिएत युनियनच्या पतनाने** हे सिद्ध झाले की भारतीय अर्थव्यवस्थेचे अनुसरण करण्यासाठी समाजवाद योग्य नाही.
- डॅंग झियाओपिंग यांनी बाजारपेठेला अनुकूल सुधारणा केल्याने **चीनमध्ये औद्योगिक क्रांती**.
- **1990-91 च्या आखाती युद्धामुळे** पेट्रोलच्या किंमती वाढल्या, त्यामुळे आखाती देशांमधून परकीय चलनाचा ओघ कमी झाला ज्यामुळे समस्या आणखी वाढली.
- बॅलन्स ऑफ पेमेंट (BoP) समस्यांना बायपास करण्यासाठी, **भारताने आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी (IMF) कडून मोठ्या रकमेचे कर्ज घेतले**.
- **1997-99 च्या आशियाई आर्थिक संकटाचा परिणाम** भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या आर्थिक वाढीवर झाला.
- तंत्रज्ञानाच्या आयातीवर निर्बंध घालण्यात आले आणि **थेट परकीय गुंतवणुकीला (एफडीआय) परावृत्त करण्यात आले**.

Conclusion

During the economic crisis of 1991, the government was forced by circumstances to borrow against the security of the Gold Reserves, this gave way to the devaluation of currency followed by partial convertibility of the rupee. Various international events such as the Gulf war, impacted the inflow of remittances, trade, etc. All this spiraled into what was witnessed as the economic crisis of 1991 in the Indian economy

निष्कर्ष

1991 च्या आर्थिक संकटादरम्यान, सरकारला परिस्थितीमुळे सोन्याच्या साठ्याच्या सुरक्षेसाठी कर्ज घेणे भाग पडले, यामुळे चलनाचे अवमूल्यन झाले आणि त्यानंतर रुपयाचे अंशतः परिवर्तनीयता झाली. आखाती युद्धासारख्या विविध आंतरराष्ट्रीय घडामोडींचा परिणाम रेमिटन्स, व्यापार इत्यादींवर झाला. हे सर्व भारतीय अर्थव्यवस्थेत 1991 च्या आर्थिक संकटाच्या रूपात साक्षीदार झाले होते.